

OBNOVENÍ BOJESCHOPNOSTI VOJSK V OBRANĚ A VEDENÍ BOJE OMEZENÝMI SILAMI

Řešení problematiky obranného boje vševojskových svazků nabývá v souladu s vojenskou doktrínou členských států Varšavské smlouvy mimořádného významu a vyžaduje vzít v úvahu celou složitost a obtížnost tohoto úkolu. Soudobé technické prostředky umožňují včas zjistit rozvinování vojsk nepřítele i vytváření úderných uskupení a reagovat odpovídajícími protiopatřeními. Proto jako základní variantu zahájení války a vedení obranného boje k odražení agrese lze předpokládat po postupném či krátkém narůstání napětí, rozvinutí vojsk a zahájení bojové činnosti za použití konvenčních zbraní. Tato varianta předpokládá zaujetí předem připravené obrany skrytě v krátkých lhůtách, zpravidla současně bojeschopnými silami zároveň z míst stálé dislokace nebo prostorů cvičení.

Současně jako další variantu nelze vyloučit možnost neočekávaného rozpoutání války, včetně použití jaderných zbraní od samého počátku. Složení, stav výzbroje a připravenost vojsk NATO jim umožňuje za příznivých podmínek zahájit agresi s překvapením, využít např. rozvinování vojsk pod záminkou velkých cvičení, získat tím iniciativu a vytvořit výhodné předpoklady pro další eskalaci konfliktu za využití prostředků jaderného napadení, taktického letectva a přísunem vojsk ze zámoří i mobilizačním rozvinováním.

Kromě toho i v dalším průběhu války může vzniknout pro útočníka řada situací, kdy bude nutné vést obranu, např. k odražení protiztečí a protiúderů, po neúspěšném střetném boji, při nedostatku sil a prostředků a dalších.

Ve všech případech bude útočník usilovat o vytvoření rozhodující převahy zabezpečující dosažení úspěchu. Propočty bojových možností na taktickém stupni svědčí o tom, že při dvojnásobné převaze útočníka a připravené obraně je 90 % předpoklad odražení nepřátelského útoku. Při trojnásobné převaze nepřítele je 50 % pravděpodobnost odražení útoku. Při poměru sil 6 : 1 ve prospěch útočících vojsk, jak požadují řady armád NATO, je 98 % pravděpodobnost úspěchu útočníka. Je možné předpokládat, že na rozhodujících směrech bude při zahájení agrese útočník usilovat o dosažení této převahy. Vševojskové svazky musí být připraveny

vést obranný boj především za velmi složitých podmínek, při velkých ztrátách a za značné převahy útočícího nepřítele v konvenčních i jaderných zbraních, zejména na směr hlavního úderu. Proto je nevyhnutelné v přípravě velitelů a štábů řešit problematiku **organizace a vedení obranného boje za těchto nevýhodných podmínek, plnění úkolů pouze omezenými silami za současného obnovování bojeschopnosti bránících se vojsk.**

Udržení a včasné obnovení bojeschopnosti vojsk je uvedené v Bojovém řádu pozemního vojska ČSLA jako jeden z důležitých principů soudobého boje. Jeho podstata spočívá ve schopnosti vojsk úspěšně vést boj a splnit stanovené úkoly a v připravenosti rychle obnovit narušenou bojeschopnost. Předpoklad úspěšně vést boj závisí na bojových možnostech, které v obraně vyjadřují schopnost odrazit nebo zmařit útok odpovídajícího uskupení nepřítele ve vymezeném prostoru. Vzhledem k tomu, že složkami boje jsou palba, úder a manévr, jsou **bojové možnosti souhrnem ukazatelů palebné i úderné síly a manévrovacích možností. Palebná a úderná síla** je vyjádřena ukazateli objemu úkolů, které mohou být prostředky určité organizační struktury (např. divize) v obraně využity k ničení nepřítele. **Manévrovací možnosti** svědčí o schopnosti manévru v potřebném čase k přehrazení trhlin v bojových sestavách obránce, vykonání protiztečí, manévru palbou, přeskupování a dalších.

Je nutné, aby soudobá obrana byla schopna čelit zejména úderům jaderných zbraní a jiných prostředků, dělostřelectva, letectva, vzdušným výsádkám a zvláště odrážet hromadné údery tanků a bojových vozidel. Vzhledem k tomu, že rozhodující silou útočníka jsou údery zbraněmi hromadného ničení a hromadné použití tanků i bojových vozidel, případně letectva, jsou bojové možnosti vojsk v obraně ovlivněny zejména palebnou silou spolu s využitím ochranných vlastností terénu a zátarasů.

Bojeschopnost vojsk v obraně závisí na naplněnosti svazků (živou silou a bojovými prostředky), stavu velení, připravenosti a morálním stavu vojsk, úrovni všestranného zabezpečení, případně na dalších podmínkách. Výchozí stav bojeschopnosti se v průběhu boje mění především na základě vývoje poměru sil v důsledku účinnosti palebného ničení bojujících stran. Při hodnocení bojeschopnosti divize (na základě zkušeností) lze počítat s její **schopností plnit bojový úkol při ztrátách do 30 % základních bojových prvků a uchování funkceschopnosti velení. Při ztrátách od 30 do 70 % základních bojových jednotek má divize sníženou bojeschopnost a při vyšších ztrátách nebo vyřazení systému velení dochází k úplné ztrátě bojeschopnosti.**

Obnovení bojeschopnosti spočívá v realizaci celého souhrnu opatření uskutečňovaných veliteli, štáby a vojsky po nepřátelských úderech jadernými i konvenčními bojovými prostředky, které způsobily takové ztráty, že narušily bojeschopnost. Základní zásadou je obnovení bojeschopnosti v rámci vytvořené organizační struktury a obnovovat ji u těch jednotek a útvarů, jež utrpěly menší ztráty a budou

plnit rozhodující úlohu v dalším boji, s využitím pokud možno vlastních sil i prostředků. Jestliže to není možné, vytváříme smíšené odřady.

Hlavní opatření k obnovení bojeschopnosti vojsk v obraně zahrnuje:

- obnovení narušeného systému velení, zpravidla převzetí velení jiným orgánem (místem),
- zjištění stupně bojeschopnosti podřízených útvarů a jednotek i situace nepřítele,
- upřesnění bojových úkolů útvarům (jednotkám), které neztratily bojeschopnost, zejména k přehrazení vzniklých trhlin, obnovení celistvosti obrany, zátarasů, palebného systému, obranných objektů a komunikací k manévru,
- upřesnění úkolů prvkům sestavy k zabezpečení prostorů, ve kterých je obnovována bojeschopnost a úkolů k odstraňování následků nepřátelského napadení,
- vyvedení útvarů (jednotek) ze zničených prostorů, kde zamoření, požáry a zátopy znemožňují obnovu bojeschopnosti,
- doplnění útvarů osobami, zbraněmi, bojovou technikou, municí a materiálem,
- opatření k udržení morálně politického stavu a psychické odolnosti vojsk.

Tyto úkoly je nutné realizovat současně s odražením útočníka v co nejkratších lhůtách. Nepřítel pravděpodobně přejde do útoku bezprostředně po palebných a případně jaderných úderech. Hlavní úsilí je zapotřebí soustředit na přehrazení vzniklých trhlin na těch místech, kde útočí hlavní uskupení.

Předpokladem k udržení bojeschopnosti a odolnosti obrany je rovněž řada činností, uskutečňovaných při přípravě obrany, zejména maskování, ženijní úpravy terénu a budování obranných objektů, střídání prostorů soustředění záloh, prostoru rozmístění raketového útvaru a další.

Velitel a štáb divize zjišťuje situaci zejména u útvarů prvního sledu na směr hlavního úderu nepřítele a jako prvořadé opatření obnovuje narušené velení. K tomu je především nutné prověřit (případně obnovit) spojení s prvním sledem a palebnými prostředky, informovat podřízené velitele i štáby o situaci, přijatých opatřeních a upřesnit úkoly. Tam, kde není možné obnovit spojení, je účelné vysílat operační skupiny ze štábu divize se spojovacími prostředky (v bojových vozidlech nebo vrtulnících), které na místě zjišťují situaci, hlásí ji veliteli a upřesňují podle jeho pokynů úkoly. Obnovu vyřazených míst velení uskutečňujeme pokud možno rychle a operativně, buď předáním velení na jiná místa velení téhož nebo nižšího stupně (např. u divize může převzít velení PVS či některé VS pluků, zpravidla velitelské stanoviště pluku druhého sledu, u pluku to může být některý z velitelů praporů, případně vyčleněná operační skupina z nadřízeného stupně).

Převzetí velení je nutné předem organizačně připravit vyčleněním funkcionářů, spojovacích prostředků, dokumentů, štábních mobilních pracovišť i budováním objektů záložních prostorů. Ku příkladu u divize – zástupce náčelníka operační skupiny s jedním důstojníkem této skupiny mohou být připraveni k převzetí funkce

velitele a náčelníka štábu pluku, zástupce velitele průzkumného praporu k převzetí funkce zpravodajského náčelníka pluku a obdobně i další funkcionáři. Tato operační skupina je pak aktivována na signál.

Pokud je určen k převzetí velení v rámci divize, velitel a štáb pluku druhého sledu, je nutné předpokládat jeho posílení funkcionáři, spojovacími prostředky i štábními pracovišti a v průběhu boje zabezpečit jeho informovanost o situaci a přijímaných rozhodnutích na úrovni velení divize, přípravou dokumentace, včetně dopravních údajů pro spojovací prostředky atd. Obdobná opatření je zapotřebí přijímat na všech stupních velení. **Potřebná doba** na obnovení či převzetí velení závisí na podmínkách situace a stupni velení. Podle zkušeností ze cvičení lze předpokládat, že obnovení velení na stupni praporu bude vyžadovat orientačně **30 minut, u pluku 60 až 80 minut, u divize 1 až 2 hodiny.**

Současné s obnovením narušeného velení zjišťujeme stupeň bojeschopnosti podřízených útvarů a jednotek, které jsou bojeschopné, jestliže mají zachován systém velení a ztráty nepřevyšují 20 až 30 %; snížená bojeschopnost je při ztrátách od 30 do 60 % a při narušení míst velení. **Zjišťování** ztrát a bojeschopnosti je uskutečňováno jednak hlášením pojítky a důstojnickým průzkumem, zejména v prostorech, kde bylo spojení narušeno a situace je nejasná. Průzkumné hlídky jsou tvořeny důstojníky operační skupiny, ženijní a chemické služby, případně důstojníky oddělení příslušného vojska, a to při zjišťování situace jim podřízených útvarů. Při průzkumu mohou využívat vrtulníků nebo bojových vozidel.

Obnovení bojeschopnosti vojsk, které byly zasaženy údery jaderných zbraní nebo hromadnými údery konvenčních zbraní, je vždy zahajováno a prováděno především vlastními silami a prostředky. Svazky, útvary a jednotky, které si uchovaly bojeschopnost, odstraňují následky současně s opatřeními k obnově spojení, systému palby a přehrazení trhlin v bojových sestavách. V případě ztráty bojeschopnosti jednotek, útvarů či celé divize zasahuje svými prostředky nadřízený velitel. Po zjištění rozsahu ničivých účinků nepřátelských úderů, vyproštění osob a poskytnutí první pomoci raněným, jejich odsunu do shromaždišť a zdravotnických zařízení je možné v závislosti na situaci organizovat vyvedení jednotek nebo celých útvarů, lokalizovat požáry, odsunout munici, výzbroj, techniku a jiný materiál. Vzhledem k omezenému času na tato opatření není vždy možné odsunout veškerý materiál a poškozenou techniku a bude nutné provést na rozkaz nadřízeného velitele jejich zničení.

K rychlému **obnovení celistvosti obrany** je nezbytné předem připravit síly a prostředky. Vzniklé trhliny v bojových sestavách prvního sledu přehrazujeme protitankovými zálohami, pohyblivými odřady zatarasovacími i dalšími jednotkami z druhých sledů vyvedených co nejrychleji na palebné čáry. Vzhledem k předpokládanému postupu nepřítele při rozvinování a zteči, s přihlédnutím k členitosti a pokrytosti terénu, možné devastaci komunikací a komunikačních objektů

v důsledku úderů a působení nepřátelských přesných palebných systémů může být manévř zálohami obránce značně obtížný. Bude účelné vyčlenit v sestavě prvního sledu divize na hlavních směrech kromě protitankové zálohy ještě 1 až 2 tankové (motostřelecké) roty s bojovými vozidly na příčných postaveních, které jsou schopny zaujmout palebnou čáru v hloubce prvního postavení, nebo bránit rozšiřování vlnu na příčných postaveních. **K přehrazení trhlin na druhém postavení** je možné využít divizní zálohy, rozmístěné mezi druhým a třetím postavením. Na tom směru, kde bude obrana divize narušena ztrátou bojeschopnosti jednoho i více pluků prvního sledu a nejsou k dispozici volné zálohy k obnovení celistvosti obrany v původním prostoru, **může být úsilí obrany divize přeneseno do hloubky obraného pásma s využitím příčných postavení.** Na nejvíce ohrožené směry velitel přeskupuje síly z úseků, kde nepřítel útočí s menším úsilím. Obnovení narušeného systému palby uskutečňuje především manévrem palbou a podle situace přeskupením bojových sestav palebných prostředků.

K zásahu ve prospěch jednotek a útvarů, které ztratily bojeschopnost, jsou vyčlenovány **odřady k odstranění následků.** Divizní odřad může být tvořen dvěma motostřeleckými četami, jednou ženijní četou, prostředky: zdravotnického praporu, pro odsun techniky, spojovacími prostředky, k hašení požárů a další. U divize je vhodné vytvářet 1 až 2 odřady; každý z nich je schopen odstranit následky ve dvou ohniscích jaderných úderů malé mohutnosti, nebo v jednom ohnisku střední mohutnosti během 3 až 5 hodin. Mohou být využity i při odstraňování následků úderů konvenčními zbraněmi, např. po hromadných úderech letectvem nebo raketami s konvenční náplní. **U pluku** je zpravidla vytvářen jeden odřad asi v poloviční hodnotě. Při jejich použití je nutné počítat s dobou na aktivaci pro zásah v rozsahu 1–2 hodin.

Podle vývoje situace nebude vždy možné uskutečnit odstraňování následků v plném rozsahu, zejména u prvního sledu divize, a proto bude nezbytné se omezit na vyproštění a odsun raněných, vyvedení vojsk do zálohy nebo na příčné postavení a zničení ponechané výzbroje a materiálu. Přitom je nutné zvažovat rovněž morální a psychický účinek nepřátelských úderů a organizovat opatření k obnovení morálně bojového a psychického stavu vojsk. Tento úkol plní v první řadě osobně velitel a další hlavní funkcionáři podle rozdělení odpovědnosti za jednotlivé útvary. Kromě toho je účelné vytvořit u divize dvě až tři skupiny z politického oddělení a dalších složek štábu, připravené k výjezdu s cílem informování podřízených o situaci a významu přijímaných opatření, předcházení projevům paniky, posilování důvěry podřízených ve vlastní síly, využívání příkladnosti velitelů, politických pracovníků a komunistů v boji k motivaci lidí.

Energická a promyšlená opatření k obnově bojeschopnosti závisejí na včasné přípravě vyčleněných funkcionářů a sil k tomuto úkolu a do značné míry ovlivňují výsledek boje. Zkušenosti ze cvičení svědčí o tom, že **obnovení bojeschopnosti v rámci původní organizační struktury při velkých ztrátách vyžaduje u divize 8 až**

10 hodin, u pluku 4 až 6 hodin. Při vytváření smíšených odřadů se tato doba přibližně zdvojnásobuje. To znamená, že **ve většině případů bude nutné vést obranný boj omezenými silami a prostředky**, a současně řídit i opatření k odstraňování následků nepřátelských úderů.

Včasné zaujetí připravené obrany před zahájením nepřátelského útoku, nebo za nepříznivých podmínek zaujímání obrany pod palbami a údery nepřítele všeho druhu, bezprostředně ovlivňuje bojeschopnost vojsk a vedení obranného boje. Za situace, kdy na začátku války nepřítel zahájí palebnou přípravu, údery letectvem a případně zbraněmi hromadného ničení, je nutné přistoupit k vlastnímu komplexnímu palebnému ničení nepřítele vedením úderů na nepřátelské jaderné a palebné prostředky, místa velení i hlavní uskupení vojsk a usilovat o zmaření nepřátelského útoku, nebo oslabení jeho úderu. V obraně v průběhu války zahajujeme palebné a jaderné ničení s předstihem na přibližujícího se nepřítele.

Při rozvinování nepřítele ke zteči a za boje o první postavení získává velitel a štáb divize informace o bojeschopnosti vojsk po nepřátelských úderech, o uskupení vojsk nepřítele včetně možností jeho druhých sledů i záloh a na základě zhodnocení situace ve velmi krátké době přijímá rozhodnutí.

Pro splnění obranných úkolů bude mít prvořadý význam **přehrazení vzniklých trhlin** v bojových sestavách vojsk jednak manévrem palbou a zálohou, případně vyvedením části sil a přeskupením sestavy k zaujetí příčných postavení a postavení v hloubce. Za této situace je zapotřebí vytvořit podmínky pro manévr vojsk úpravou komunikací v devastovaném terénu, případně vyhledáním objížděk, nebo vytvářením průchodů v lesních masívech a dalšími opatřeními, na nichž se budou podílet především ženijní zálohy všech stupňů a vševojskové štáby jsou povinny řídit jejich využití. Trhliny jsou přehrazovány vyčleněnými zálohami nebo manévrem sil z méně ohrožených směrů podle zásad, které jsem uvedl v předchozí části.

Vzhledem k poměru sil a tempu útoku nepřítele **nebude zpravidla účelné na taktickém stupni uskutečňovat protizteče**. Pro jejich úspěch je nevyhnutelné vytvořit předpoklady, zvláště čelně zastavit pronikání nepřítele, na směr protizteče mít převahu alespoň dvoj až trojnásobnou, zdržet nepřátelské zálohy, umlčet jeho palebné prostředky a další, což za výrazné převahy nepřítele nebude podle mého názoru reálné. Zkušenosti z Velké vlastenecké války i z lokálních válek posledního období potvrzují, že protizteče menšími silami nebyly úspěšné a měly za následek větší ztráty než při obraně ve vybudovaných postaveních. Myslím, že tato zásada neplatí ale vždy zcela jednoznačně. Volba protizteče závisí vždy na konkrétních podmínkách. Např. v silně členitém terénu, který neumožňuje útočícímu nepříteli rozvinutí větších sil, bude naopak vhodné vést protizteče i při malém vlonu, abychom nedovolili nepříteli ovládnout přechody přes horské hřebety a upevnit se v důležitém prostoru.

Situace v obranném pásmu divize může být značně rozdílná. Je možné, že v části obranného pásma bude nepřítel útočit menším úsilím, naproti tomu na směr hlav-

ního úderu může dojít k situaci, kdy jeden i více pluků ztratí bojeschopnost a v prvním sledu divize vznikne trhlina 10 až 15 i více km, kterou nebude možné přehradit na původním předním okraji, ať již s ohledem na zdržení nebo ztráty druhého sledu divize, či z jiných důvodů. Za těchto podmínek je zapotřebí vytvořit nový přední okraj obrany zčásti na příčných postaveních a zčásti na druhém, třetím postavení, při současném udržení předního okraje na pasívních směrech. **Vyvádění vojsk** z prvního a druhého postavení je prováděno jen na rozkaz velitele divize pod příkrytím palby dělostřelectva, bojových vrtulníků a krycích sil vyváděných vojsk, zejména tankových jednotek a jednotek s bojovými vozidly z palebných čar a létek. Velitel divize přijímá taková opatření, aby palbami dělostřelectva, údery letectva a zatarasováním směrů útoku nepřítele i dovedným manévrováním krycími silami zpomalil jeho postup, získal čas pro obnovu bojeschopnosti druhého sledu divize a přeskupení sil. **Přenesení úsilí do hloubky obrany** je krajní a vynucené opatření, které vytváří podmínky pro zpomalování tempa útoku nepřítele, jeho oslabení a použití druhých sledů a záloh armády.

Vedení obranného boje bude ve většině případů probíhat za obtížné a složité situace v důsledku nepřátelské převahy na rozhodujících směrech a ztrát vojsk v obraně, které vyžadují plnit současně celý komplex úkolů obnovy bojeschopnosti i vedení obranného boje omezenými silami, což vyžaduje energickou organizaci potřebných opatření velitelem a štábem divize. Hlavním předpokladem je znalost situace, tj. získávání informací nejen na základě hlášení podřízených, ale i dalšími způsoby, obnovení velení, včasné upřesňování úkolů, ovlivňování morálně bojového a psychického stavu vojsk, dovedné manévrování silami a prostředky v průběhu boje. Tyto požadavky nevyčerpávají v plném rozsahu rozmanitost a složitost bojových úkolů, ale upozorňují pouze na nejdůležitější problémy, které musí být připraven velitel a štáb divize řešit v soudobé obraně.

Hlavní úsilí soustředit na zvyšování jejich teoretických znalostí, odborné a praktické připravenosti k řešení otázek plánování, organizování a řízení obranných operací v počátečním období války s následným přechodem do protiútoků v podmínkách použití konvenčních a jaderných zbraní.

(Směrnice pro operační a mobilizační přípravu ve výcvikovém roce 1988–1989)
